

odnos eksploatatora i eksploatiranoga, da prestane svaki lični odnos vlasnika prema njegovu vlasništvu i da ono postane samo materijalno bogatstvo, bogatstvo u stvarima, da namjesto časnog braka sa zemljom dodje brak iz interesa i da se zemlja takodjer spusti na nivo prodajne vrijednosti kao i čovjek. Nužno je da je ono što je korijen zemljoposjeda, prljava sebičnost, pojavi takodjer u svom ciničnom obliku. Nužno je da se nepokretni monopol pretvori u pokretni i nemirni monopol, u konkurenciju, a besposličarski užitak u plodovima tuđeg krvavog znoja u mnogo zaposlenu trgovinu tim plodovima. Napokon, nužno je da u toj konkurenciji zemljoposjed pokaže svoju vlast u obliku kapitala kako nad radničkom klasom tako i nad samim vlasnicima na taj način što će ih zakoni kretanja kapitala upropastiti ili uzdići. Tako onda namjesto srednjevekovne poslovice: nulle terre sans seigneur⁽⁴⁵⁾ dolazi druga poslovice: l'argent n'a pas de maître⁽⁴⁶⁾, u čemu je izrečena cjelokupna vlast mrtve materije nad ljudima.

2. Što se tice prepirke o dijeljenju ili nedijeljenju zemljoposjeda, može se primjetiti sljedeće:

Podjela zemljoposjeda negira krupni monopol zemljoposjeda, ukida ga, ali samo tako što ga uopćava. Ona ne ukida osnovu monopola, privatno vlasništvo. Ona napada egzistenciju monopola, ali ne napada njegovu suštinu. Posljedica je toga da ona postaje žrtvom zakona privatnog vlasništva. Podjela zemljoposjeda odgovara, naime, kretanju konkurencije na industrijskom području. Osim nacionalnoekonomskih šteta od te podjele orudja i šteta od međusobno odvojena rada (dobro razlikovati od podjele rada; rad se ne dijeli među mnoge, nego se svaki za sebe bavi istim radom, to je umnožavanje istoga rada), ova se podjela, kao i prije spomenuta konkurencija, opet nužno pretvara u akumulaciju.

Dakle, gdje dolazi do podjele zemljoposjeda, ne preostaje ništa već vratiti se monopolu u još odvratnijem obliku, ili negirati, ukinuti⁽⁴⁷⁾ samo podjelu zemljoposjeda. To, međutim, nije povratak feudalnom posjedu, nego ukidanje privatnog vlasništva na zemljište uopće. Prvo ukidanje monopola uvijek je njegovo uopćavanje, proširivanje njegove egzistencije. Ukidanje monopola koji je dostigao svoju maksimalnu široku i sveobuhvatnu egzistenciju jest njegovo potpuno uništenje. Asocijacija, primjenjena na zemljište, iskorištava prijednost velikoga posjeda u nacionalnoekonomskom pogledu i realizira tek⁽⁴⁸⁾ prvobitnu tendenciju podjele, naime jednakost, kao što uspostavlja na razuman, a ne više na posredan način pomoću kmetstva,